

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Светла Кирилова Черпокова-Захариева, преподавател в Катедра „История на литературата и сравнително литературознание“ при Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по област на висше образование: 2. Хуманитарни науки
професионално направление: 2.1. Филология
докторска програма: Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание

Автор: Траяна Ангелова Латева

Тема: Репрезентации на 1920-те в литературата и киното

Научен ръководител: проф. д.ф.н. Клео Стефанова Протохристова-Ямболиева

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед № РД-22-1567 от 27.06.2025 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Репрезентации на 1920-те в литературата и киното“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление: 2.1. Филология, докторска програма: Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание. Автор на дисертационния труд е Траяна Ангелова Латева – докторантка в редовна форма на обучение към катедра „История на литературата и сравнително литературознание“ с научен ръководител проф. д.ф.н. Клео Стефанова Протохристова-Ямболиева от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Съгласно изискванията потвърждавам, че предоставеният от докторанта комплект с материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и включва всички необходими документи. Представен е дисертационен труд и четири статии по темата на дисертационния труд. Предложената справка по наукометрични показатели отговаря на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Траяна Ангелова Латева придобива бакалавърска степен по „Българска филология“ и магистърска степен по „Актуална българистика (литературоведски профил)“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Докторската ѝ степен е резултат от редовна докторантура в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Като докторант води часове по Антична и западноевропейска литература в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, участва в научни форуми и международни проекти.

2. Актуалност на тематиката, познаване на проблема и методология

Темата на дисертацията се вписва в една несъмнено актуална научна тенденция от последните десетилетия за провеждане на интердисциплинарни изследвания, при които литературата се обсъжда в контекста на другите изкуства. Оригинален е и изборът на тема, а зад реализирането ѝ стои огромен проучвателен труд. Проучване точно в тази перспектива у нас не е правено и в този смисъл можем да говорим за приносен текст. Приносите обаче не са просто в осветляването на един период в компаративистичен план, несъмнено много съвместно и при това интригуващо направено, а в аргументацията защо точно това се прави. А тази аргументация можем да я намерим още в увода, в думите: „Навлизането в третото десетилетие на ХХІ век, а заедно с него и в една реалност, белязана от сътресения от политически и икономически характер и неочакваното развитие на нова световна пандемия, зададе очакване, според което 2020-те са орисани да преповторят определени събития отпреди сто години. Любопитство предизвикват и общоприетите нагласи, чиято достоверност следва да бъде изпитана, спрямо 1920-те като за време на краен оптимизъм, вместено между два исторически периода, които са обременени от сериозна дестабилизация в много отношения (Първата световна война, Голямата депресия)“ (с. 6). И по-нататък в дисертацията това успоредяване, макар и не директно вменено на читателя, продължава да се следва, за да даде отговори на въпроса наистина ли е така и има ли я тази повторителност, едва ли не в духа на „мита за вечното завръщане“. За мен лично именно в това е и смисълът на заниманията ни с литература – не просто да подредим и анализираме факти със съответните изводи от обобщаването им, а чрез литературата да се потърсят и евентуално дадат отговори на въпроси защо се случва в настоящето ни точно това и точно по този начин. И това също е качество на дисертацията на Траяна Латева – да

търси отговорите на подобни въпроси с вещина, умение и отдаденост на изследваната проблематика.

Методически дисертационният труд е добре издържан. Умело се прилагат интердисциплинарни и компаративистични подходи. Познават се съвременни научни практики, а в хода на работата се гради собствен изследователски подход, съобразен с проучвания материал.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е структуриран в три глави, увод, заключение, две приложения и библиография. Уводът ясно формулира логиката на изследването и задачите, които си поставя. Първа глава, „1920-те в литературата и киното – доминантни тематични ориентири“, предлага контекстуален прочит на десетилетието. Демонстрира се много добро познаване на историческия контекст и на политическия климат на времето, както и на културните течения. Втора глава, „Американските 1920-те“, поставя фокуса върху „Великият Гетсби“ от Ф. С. Фицджералд и романа на Тони Морисън „Джаз“. Отново е налице прочит в контекст и в съпоставка с другите изкуства. И както романът на Фицджералд „подлага на дисекция определени поведенчески модели, утвърдили се като свойствени за американската действителност през 1920-те в пряк резултат от наличните социалните условия“ (с. 88), така и авторката на дисертацията чрез споменатите произведения извършва дисекция на изследваното десетилетие. Трета глава, „Британските 1920-те“, връща сюжета на дисертацията на европейска територия. Вниманието е насочено основно към романи на Ивлин Уо, Олдъс Хъксли и Вирджиния Улф, към чието творчество Траяна Латева заявява интерес още в дипломната си работа от бакалавърската степен.

Вглеждането в съдържанието, което обещава коментирането на множество текстове от изследвания период, на пръв поглед може да подведе, че става въпрос за една съвременна изследователска мода, която се заиграва с фрагментарното писане. Съпоставяйки Приложенията с изследваните текстове, човек би допуснал, че това са текстовете, с чийто анализ дисертантката е успяла да се справи в тази макар и фокусирана върху десетилетие, но на практика необятна тема. Внимателното четено обаче оборва този първоначален поглед. Между отделните части и глави, и съответно между анализирания текстове, има изградена здрава логическа верига, налице са и лайтмотиви (Лондон например), така че може да се каже, че изборът на

автори и текстове съвсем не е случаен, а резултат на една добра литературоведска интуиция. Коментират се и текстове, които не са преведени на български (напр. „Шутовско хоро“ от Олдъс Хъксли), като приведените цитати са в собствен превод, нещо, което би могло да провокира българските издатели към преводи на тези отсъстващи на български език произведения.

4. Преценка на публикациите, автореферата и личния принос на докторанта.

Предложените четири статии по темата на дисертационния труд демонстрират задълбочено познаване на проблематиката. Публикувани са в авторитетни издания, регистрирани в НАЦИД и отговарят на националните минимални изисквания. Една от публикациите е в WoS.

Авторефератът ясно и систематизирано представя съдържанието на дисертационния труд. Предлага добра ориентация за потенциалния читател на дисертационния труд.

Като цяло дисертацията предлага една много приятна и увлекателна четивност, усещането за граденето на сюжет, който определено интригува. Личен принос на дисертантката е и изследователският ѝ подход, при който чрез проучването на интердисциплинарни връзки се очертава картината на едно значимо десетилетие.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам критически бележки. Както и на предварителното обсъждане, бих препоръчала запознаването с едно кратко, но съдържателно изследване, което третира героите от дисертацията на Траяна Латева, дори и само защото е едно от малкото у нас, поставящи паралели между Ивлин Уо и Олдъс Хъксли. Става въпрос за „Анатомия на илюзията: сатирични романи на Ивлин Уо, Олдъс Хъксли и Джордж Оруел“ (1992) от Цвета Хубенова.

Също така все още ми се струва уместно в Библиографията да бъдат отделени художествените текстове от научната литература, с която се работи, с оглед по-голяма прегледност, а и за да се види действително мащабът на проучения материал.

Препоръката ме е текстът да бъде публикуван, като се изчистят някои съвсем несъществени технически грешки (синхронизиране на кавичките според изискванията на езика, на който се цитира; кратки/дълги тирета и подобни).

Бих задала и един въпрос, на който по време на предварителното обсъждане не чух отговор лично от дисертантката, с ясното съзнание, че не е пряко свързан с темата на дисертацията, нито с компетентностите на Траяна Латева, но е провокиран от собствените ѝ преводи, което демонстрира и интерес към преводаческото дело. Дали би предложила нов превод на заглавието на романа на Хъксли "Antic Hay", иначе навлязло на български като „Шутовско хоро“, струва ми се и чрез споменаването му в „Завръщане в Брайдсхед“, където романът е определен като „доста мрачна книга“. Преводът на романа на Уо е на Аглика Маркова, в чийто безспорен авторитет определено не бихме се усъмнили, но е правен 1984 г. Дали пък съобразявайки се с нуждите на 2020-те, не бихме го променили?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените материали, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята изцяло **положителна оценка** за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Траяна Ангелова Латева в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление: 2.1. Филология, докторска програма: Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание.

07.09.2025 г.

Изготвил становището:

(доц. д-р Светла Кирилова Черпокова-Захаријева)